

vezeti Lichtwark a finom ízlésű, praktikus háziasszonyt egy modern iparművészeti kiállításon. Ízlésében nem előítéletes; felesleges dísz, célnélküli fitogtatás nem szerez neki örömet, de a mily modern, ép oly jó háziasszony is; praktikus, okosan gondolkodó. Elsőben egy gyönyörűn faragott, nehéz rézveretű ládát mutatnak meg neki. Megcsodálja, de nem veszi meg. Hová tegye? Egyáltalán mire használja? Ki tart ma ládát? Divatját múlt, kiveszett bútordarab ez, akár az ichtiosaurus. Jó volt a középkorban, mikor hirtelen veszedelemkor hamar felpakolhatták, de ma már ez is, s utódja, a komód is csak történelmi fogalom. A másik teremben gyönyörű ebédlőberendezést néz meg. Gyönyörű a faragás, de az asztal régies, keresztbetett lábai mellett kényelmetlen az ülés, s a magas széktámlák miatt, mik valósággal körül-sáncolják az asztalt, lehetetlen a kényelmes kiszolgálás. Ugyanott egy, a mennyezetig emelkedő, hatalmas faragott márványkandalló. Szép, de tisztogatása külön cselédet kíván. Mindennap törülgetni, lesepenni! Hogyan? Oly magas, hogy csak létrával lehet. Hová tegye a létrát, hogy kézügyben legyen? Mennyi idő- és munkaveszteség, mennyi kényelmetlenség! Itt egy tálaló asztalka, tölgykeretben ügyes vörösréz-lappal. Gyönyörűség nézni, de a réz tisztogatásakor okvetlen bepiszkolódik a fa. Ezt se veheti meg. Ami hímzés van: mind keretbe és falra való művészi munka; igazi praktikus célja egynek sincs. A virágvázák éppen virág tartására a legalkalmatlanabbak, s a többi szép dolog is hasznavehetetlen egy s más apró praktikus okból. Mért van ez így mindez? S kell-é, hogy mindez így legyen mindörökké?

E kérdéssel, mit a mi derék iparművészeink is meghallgathatnak, fejezem be e pár Lichtwark-kötet ismertetését. Iparművészetünk, építészetiünk, egész művészi életünk, ízlésünk sokat tanulhat belőlük. Ezek érdekében volna leginkább kívánatos, hogy e könyveknek közöttünk

is minél több olvasója, Lichtwark modern gondolatainak minél több megértetője, átláttalója, terjesztője legyen.

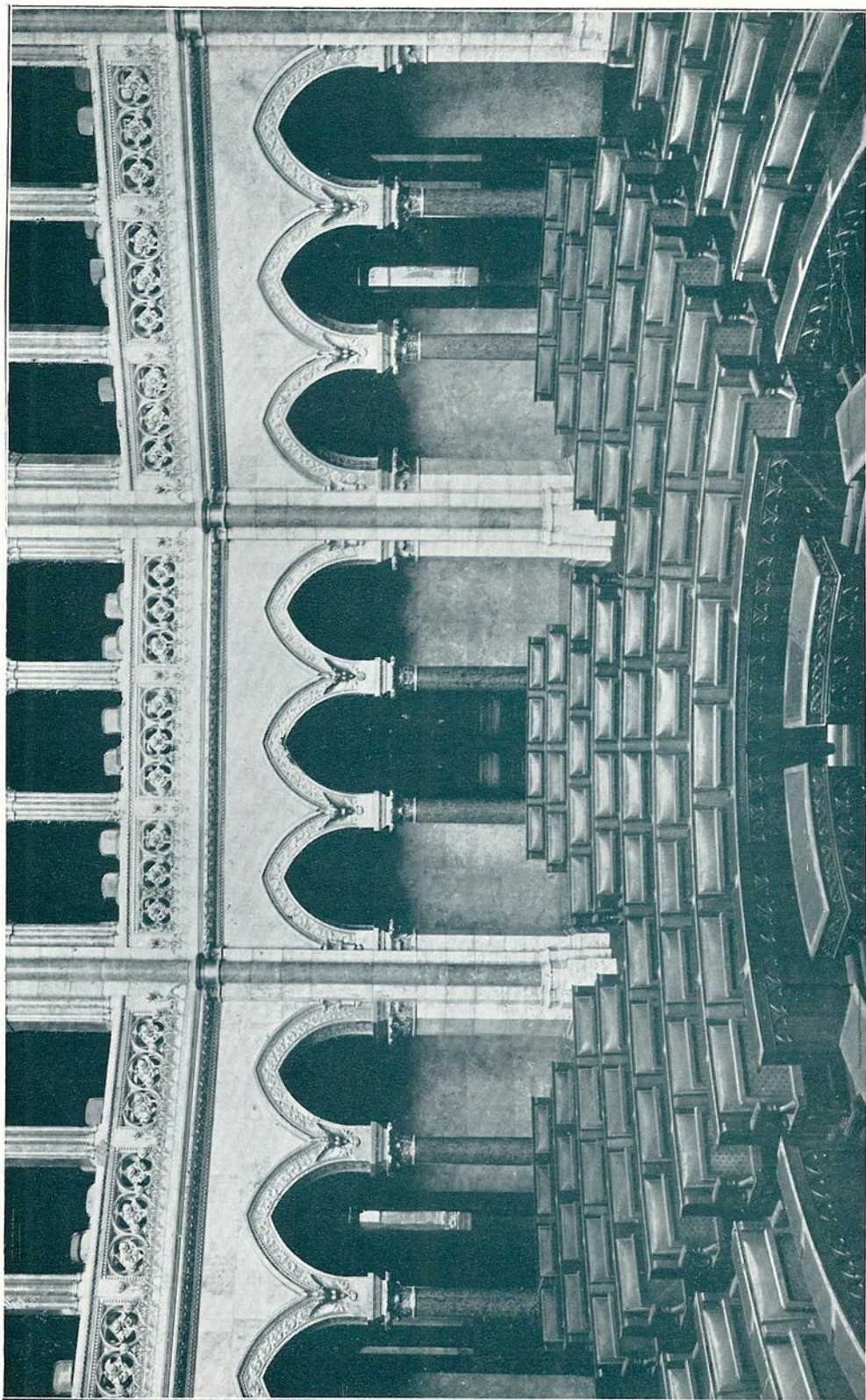
— L.

BRIT IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS BUDAPESTEN.

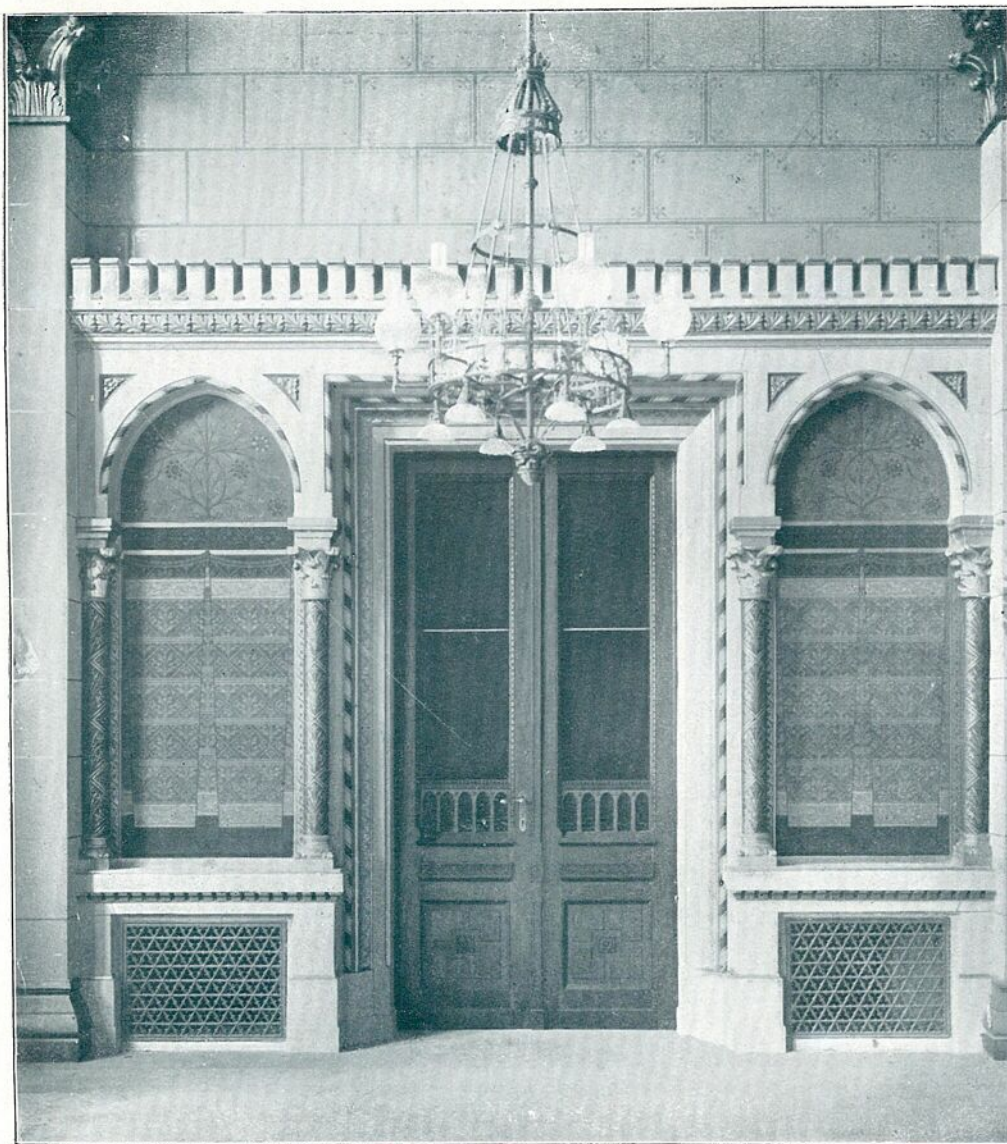
Ég nem nagy ideje annak, hogy az iparművészetben majdnem kizárólagosan a román fajoknak és ezek között is főképen a francia népnek ízlése vezetett. És természetszerűleg itt is fejlődött az ki legjobban. Elősegítették éppen úgy a faj természetes hajlamai, mint a pompakedvelő udvaroknak művészeti igényei. A francia ízlés évszázados hagyományokon alapul és nem csoda, ha ezek a századok azt folyton növelték, finomították, kihegyezték. De van a finomságnak is határa, és éppen a modern művészetnek egyik érdeme az, hogy ezt a határt pontosan megállapította. A modern iparművészeti tárgynak a logikus szerkezet, a használati érték és az ezek alapján önkéntelenül kifejeződő forma képezi csontvázát és izomzatát és csak, ha ezek jól meg vannak alkotva, szabad arra gondolnunk, hogy ezt a testet finom cicomás ruhával is ékesítsük. De még ez a ruha is csak akkor szép, ha a testet logikusan födi, annak szépségét kiemeli és kíséri, de maga mint öncél sohasem lép előtérbe.

A franciáknál mindez fordítva van. Ott századokon keresztül hajhászták a finomságot és kecsességet, a mi az erkölcsi degenerációnak egy bizonyos fokát teremtette meg, mely az egész társadalmat a feminizmus felé tereli és a művészetben is előtérbe helyezi ezeket az első-sorban asszonyos tulajdonságokat. Az asszonymál és főképen a francia asszonymál a ruha a fődolog. És éppen úgy mint a francia asszony ruhájának fölládozná testének rendes és egészséges fejlődését, úgy az asszonyt szolgáló francia társadalom és vele együtt a művészet is, a külső forma kifinomításának teljesen alárendeli a belső szerkezeti tartalmat. És ezzel vitális ellentétbe helyezkedik a

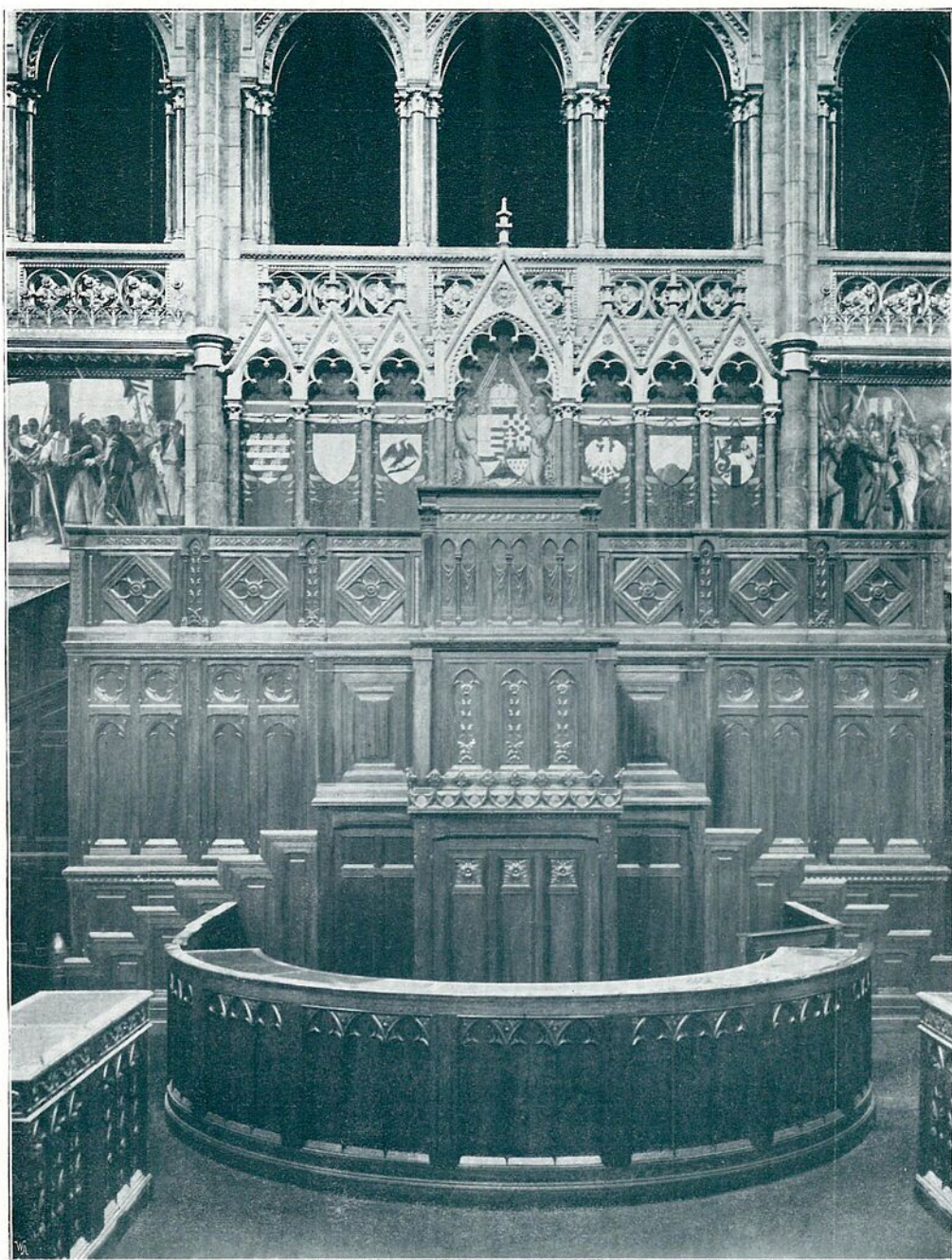
A FŐRENDIHÁZ ÜLÉSTERME.

Az új országház.

RÉSZLET AZ ELŐCSARNOKBÓL.

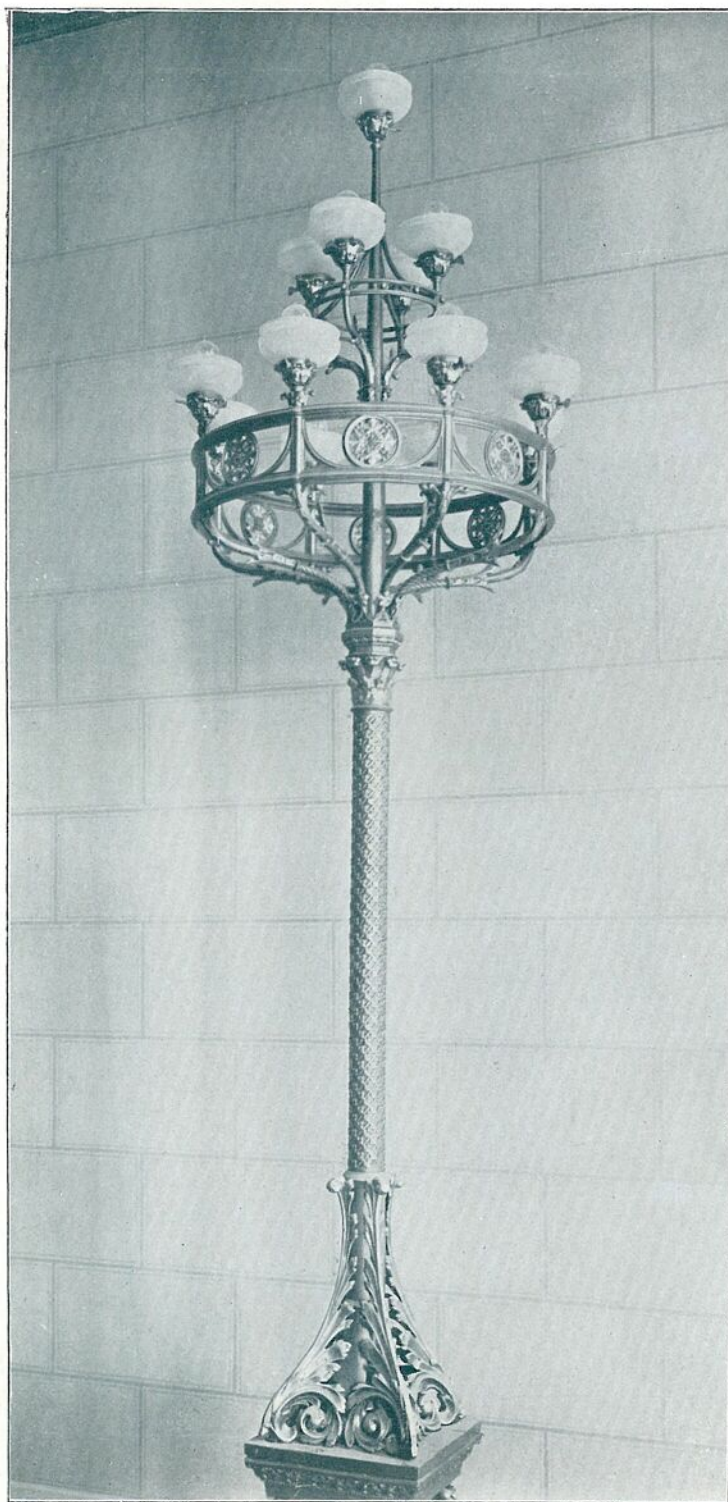
Az új országház

ELNÖKI EMELVÉNY A FŐRENDIHÁZ ÜLÉSTERMÉBEN.

Az új országház.

ÁLLÓ CSILLÁR.
KÉSZÍTETTE
KULCSÁR S. ÉS TÁRSA,
(MOST BOLLMANN
LAJOS).

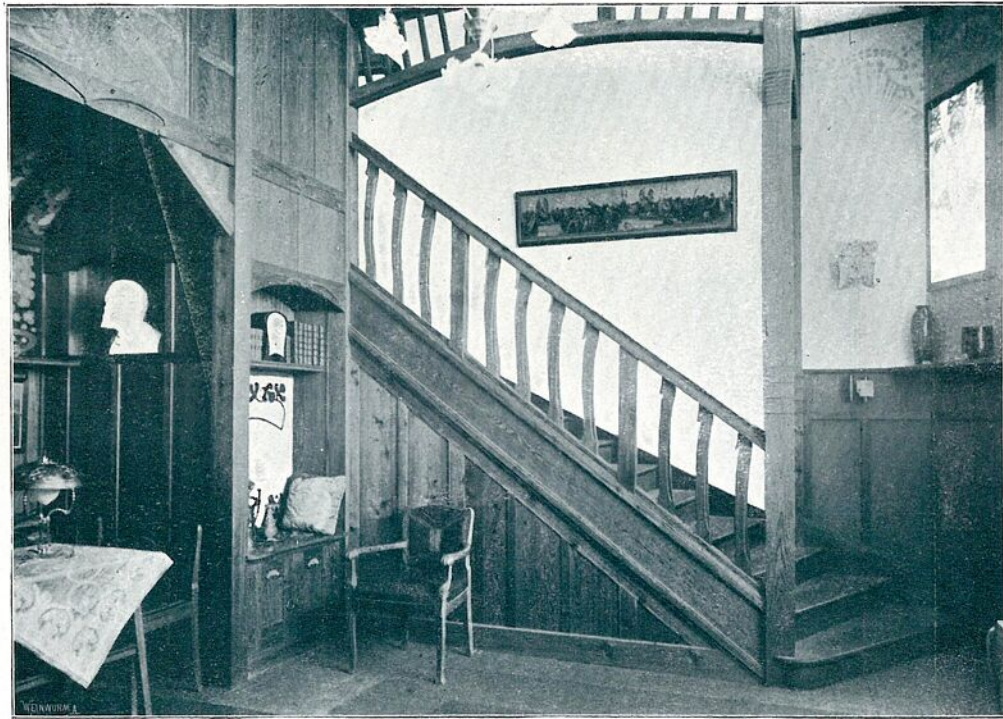

Az új országház

ÁLLÓ CSILLÁR.
KÉSZÍTETTE
A MAGYAR FÉM- ÉS
LÁMPAÁRUGYÁR,
(KOBÁNYA).

Az új országház.

ELŐCSARNOK, LÉPCSŐVEL.

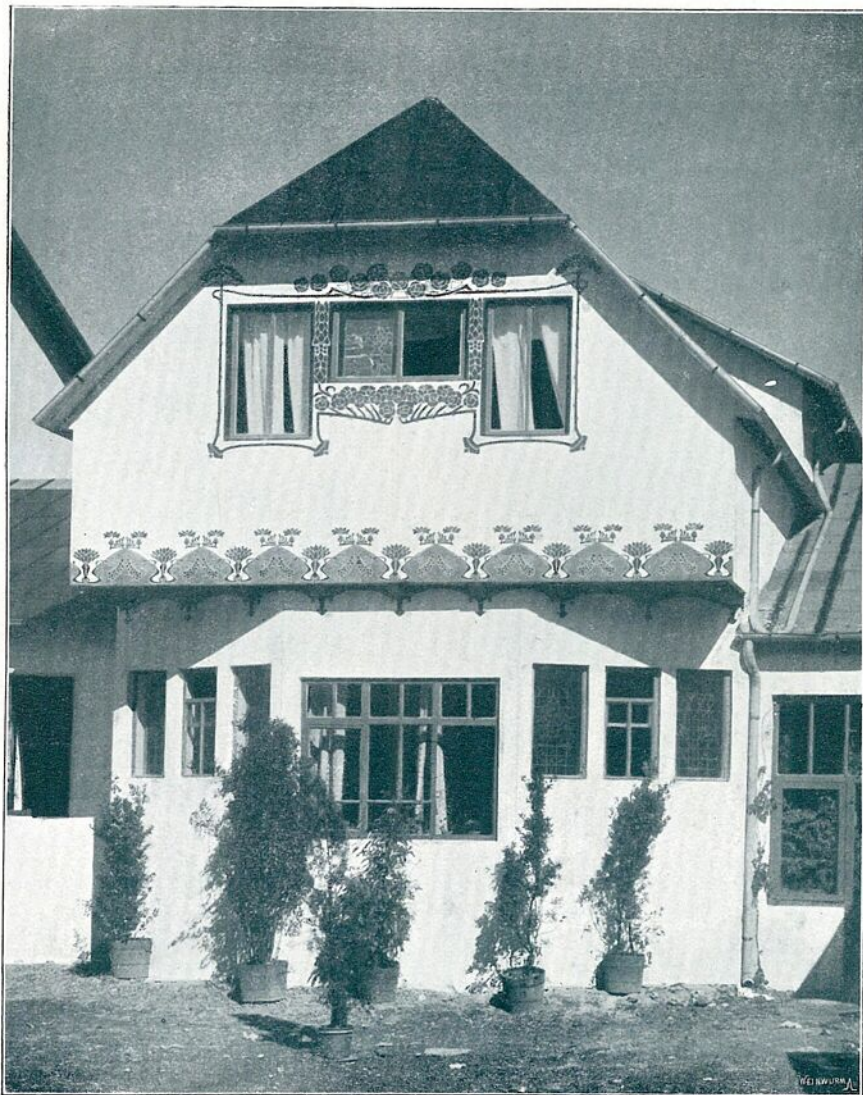
TERVEZTE E. H. BERLEPSCH V.

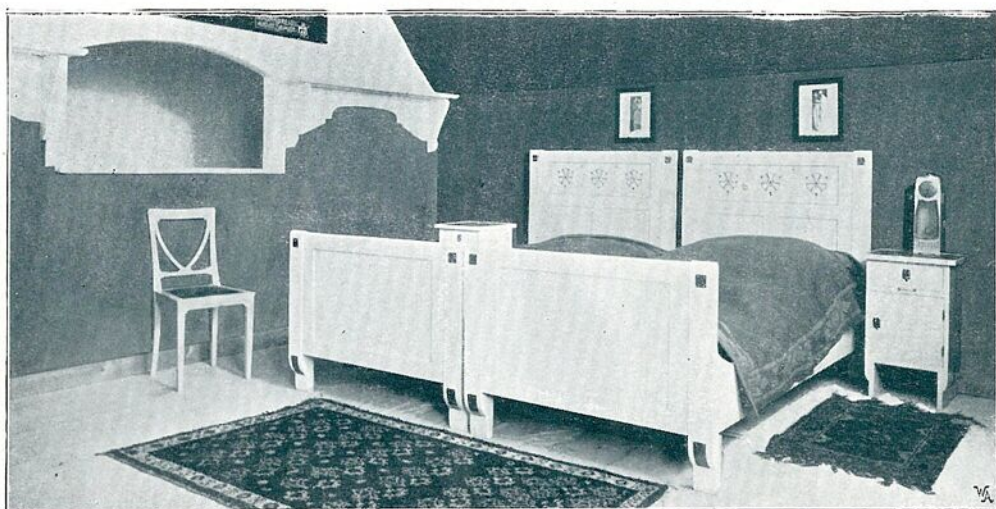
DÍSZTEREM, MAJOLIKA BURKOLATTAL.

TERVEZTE W. KREIS.

Torinói kiállítás.

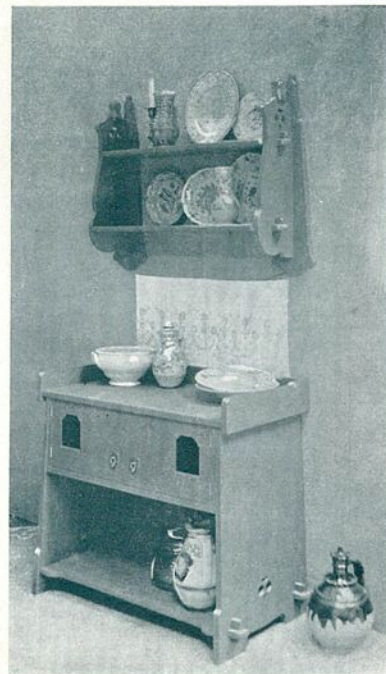
A BAJOR HÁZ
UDVARI HOMLOKZATA.
TERVEZTE
E. H. BERLEPSCH V.

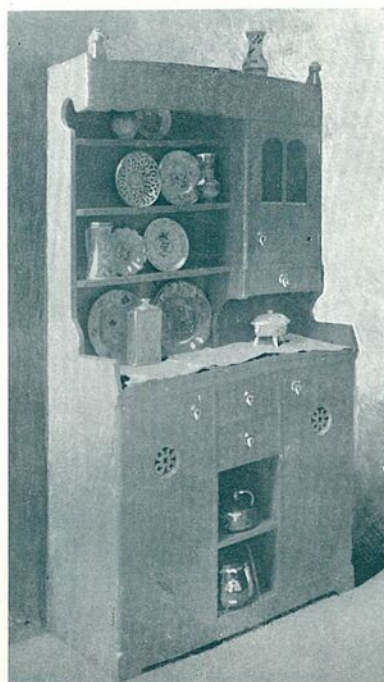
HÁLÓSZOBA RÉSZLET.

Torinói kiállítás.

TERVEZTE
KLEINHEMPEL GERTRUD.

KONYHABERENDEZÉS.
TERVEZTE WIEGAND EDE.
KÉSZÍTETTE
MÓCSAY JÓZSEF.

A MAGYAR
IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT
KONYHABŰTOR PÁLYÁZATÁN
AZ ELSŐ DÍJAT KAPTA.

*Szemelvény Wiegand Ede
„Bútorok“ c. művéből.*

modern művészet alapelveivel. Természeteszerű dolog tehát, hogy mentől jobban tért hódítanak a modern eszmék, annál gyorsabban kell átmennie a művészeti hegemoniának a feminisztikus Franciaországból oly népek kezébe, melyek még megtudták őrizni a szerkezeti érzék férfias tulajdonságát. Tényleg tapasztaljuk is, hogy a modern művészetben a vezérszerepet nem a román, hanem a germán népek vették kezükbe.

Figyelemmel kísérhetjük ezt a jelenséget a modern mozgalom egész történetén keresztül. Kezdték az angolok, ezektől átvették és egészen új alapra helyezték a belgák, de ezeknek is nem a francia, hanem a germán eredetű „vlam” művészcsoportja. Van de Velde nagy drezdai diadala után a németek is felocsudnak hosszú álmutyából és nagy lökésekkel tolják előre a modern művészet szekerét. A skandináv népek régi nemzeti művészetükbe oltják be a modern művészeti elveket és ezáltal hoznak létre teljesen új alkotásokat. Szóval mindenütt duzzadó germán öserő, mely mögött egészen elmarad az olasz és száználisan kullog a francia, örökös cikornyás finomságával és perverz naturalisztikus diszítésével.

Tapasztaltuk mindezt már a legutóbbi párisi kiállításon is, de ott a házigazda hatalmas erőlködése folytán ez a tapasztalat következtében még nem volt oly feltűnő. Annál élesebben tűnik szembe a mostani torinói kiállításon, hol az angoloknak már a megállapodásig fejlődött nyugodt művészete, a skótoknak találatkonysága és finom ízlése, a hollandusoknak hatalmas ösereje és főképpen a németeknek már stilussá alakuló dekoratív fejlődése mellett az olaszok cifra vására nevéstégesen, a franciák szegénysége pedig száználisan hat.

A germán népek ezt a diadalukat első sorban az angolok működésének köszönhetik, mert nemcsak hogy ők hozták először mozgásba azt a kis követ, mely ma már a modern művészet lavinájává fejlődött, de ők mutatták meg a többi germán népnek azt is, miként kell a szerény alapelemekből következetességgel, szorgalommal stilust fejleszteni, melynek közös tulajdonságait egyaránt megtaláljuk a nagy Ashbee, az ezerszámra dolgozó bútorgyár és a szerény vidéki asztalos munkáiban. Látjuk mindezt angol kiállításunkban is, melynek főszemlélni valóját, a Whyllie és Lochhead-cég pavillonját multkori cikkünkben írtuk le.

A Waltonok és Edgar Woodok mellett a többi kiállító munkái szerényen bár, de teljesen önérzetesen állják meg helyüket, ők mindnyájan egy iskolának hívei, egy közös szellem szülöttei. *George Walton* egy néhány hálószoba bútorral, egy mozaik képpel és egy plakáttal van képviselve. Az amerikai diófából készült hálószoba bútorain bámulhatjuk a művész minden finomságát. A legegyszerűbb formákkal egészen új hatásokat tud elérni. Van a bútoraiban valami, a mi *Chippendale* és *Sheraton* egyszerű rokokójára emlékeztet, főképpen a lábak kiképzésénél, de az összbenyomás mégis teljesen új és modern. Legjobban láthatjuk ezt az öltöző asztalnál, hol a szeliden hajlított formák, a kitűnően alkalmazott három tükör, a himzett fehér vászon hátfal és az ajtók igen ügyes fogású zöld üveggombjai a legtökéletesebb összhanggá olvadnak össze. Hasonló a mosdó, egyszerű fehér csempe lapjával és az abba beeresztett öblös mosdótállal. Kifogásolni valót csak a széken találunk, mely gyenge és kényelmetlen. Itt a finomságnak, a szerkezet és célszerűség esett áldozatul.

Kevesebb jót mondhatunk a *Richter* bútorairól, melyeket a *Continental Bath Company* készített. Több egyes bútoron kívül két teljes hálószobát és egy teljes ebédlőt láthatunk tőle, melyeknek egyike sem emelkedik föléje a rendes angol sablonnak, sőt sok helyütt még annak alatta marad. Mind a három szoba füstölt tölgyfából készült színes intersiákkal. Ez utóbbiak sehol sem hatnak jól, mert a sokszinű fán kívül még helylyel-közzel égetés által árnyékolások vannak elérve, melyek az egész bútor nyugodt hatását zavarják. Legrosszabb az ebédlő, melynek kandallója iskolás gyermek műve, legjobb a második hálószoba, hol a sötét-kék fal, az ülőbútorok kis mintás csinos szövete és a bútorok nyugodt, szép formái igen sikerült egészet adnak. Legjobb darab itt az öltöző-asztal, széles, nagy lapjával, szép ezüst vereteivel.

Igen jó *Richter*nek egy tálaló asztala, mely a nagy üvegudvarban van elhelyezve, főképpen patinás rézből készült veretei igen ügyesek.

*Richter*nek többi bútorai, melyek szétszórva az ú. n. zeneszobában és a nagy udvarban találtak elhelyezést, igen gyöngék és azoknak kiállítását jobb lett volna mellőzni.

Már egy fokkal magasabban állnak a *Shapland* és *Petter* bútorai, a melyeknél már magasabb művészi tulajdonságokat

tapasztaltunk. Az anyag összeválogatása eredetibb, a formák egyénibbek és a kivitel sokkal jobb.

A Richter ebédlőjében elhelyezett asztal és székek formája eléggé ügyes, csak hogy a szék oly kényelmetlen és gyenge, hogy csak félve merünk ráülni. Nagyon csinos a szalmafonatú ülés.

Elsőrangú a hálószoba, színes intarsiaival, melyek széles cinnkörvonalakkal vannak ellátva, figyelemre méltó a mosdó széprajzú csempe hátfala.

Több teljes interieur nincsen a kiállításon. Az egyes bútorok közül *Edgar Wood* ágycímű és a két *Broadwood*-féle zongorát kell kiemelni. Az előbbi egyszerű formájú angol ágy, magas elő- és hátfallal, tölgyfából készült, fehér-fekete intarsiaikkal és trébelt sárgaréz lapokkal van díszítve. A hatás nyugodt és előkelően gazdag.

A két *Broadwood*-féle pianino mintaképe az angol díszbútorok, mely minden gazdagsága mellett mindig nyugodt és egyszerű marad, sohasem hivalkodik a pompával, hanem azt inkább elrejtteni igyekszik. A zongorák alakja is egészen eltér a rendestől. Magas lábakon álló hosszúkás szekrény rejti magában a billentyűket. Az egyik zongora mahagonifából készült és gazdag kovácsolt vasveretekkel van köröskörül megpántolva. Talán kissé nehézkes díszítési módja az ily finom bútorok. Annál kifogástalanabb a másik zongora. Fekete viaszolt ébenfába laposan faragott elefántcsont és színes fák vannak berakva. A domború, nemes anyagú intarsia, a legfényesebb díszítési módok egyike, itt a lehető legdiskrétebben van fölhasználva. Mesébe illő a szekrény belseje. Fekete ébenfából és sötétibolya amarantfából egyszerű minta van itt berakva, melyet helylyelközzel faragott elefántcsontszívek tarkítanak. Előkelőbb díszítést képzelni sem lehet.

A bútorokon kívül még temérdek dísz tárgy, ékszer, könyvtábla stb. van kiállítva, részint a nagy üvegudvarban, részint a szobákban elszórva.

A *Guthrie and Wells* üvegablakjai különböző technikákat mutatnak. Érdekes egy új módszer, hol az opalescens üvegablak hatását egy elébe rakott kivágott és trébelt rézlappal igyekeztek emelni. Ez a rézlap adja a tulajdonképeni rajz körvonalait és silhouette hatású előterét. Az egész nem nagyon szerencsés, legalább nappal nem az, mert a rézlap feketén hat, mintha papirosból volna

kivágva és korántsem adja meg a felhasználtnemesanyagnak megfelelő hatást. Sokkal jobb az említett művészek másik két ablaka Richter reggeliző szobájában, hol a jó színmegválasztás és a vastag ólmozás, biztosan nyugodt, széles hatású.

Igen jó *Walter Pearce* madarat ábrázoló ablaka, mely fehér és sárga, hullámos brillant üvegből van összerakva. Igen egyszerű és éppen azért igen előkelő.

Kellock Brown trébelt acél- és réz fali gyertyatartói igen sikerültek. Nagyon szép figurális rajzaik a lehető legjobban vannak a lemezből kiverve, a mellett semmi mesterkéeltség és hiábavaló finomítás.

Épp olyan kitűnőek a *Thompson*-féle vert vörösréztárgyak, széles, egyszerű rajz és kezelés, gyönyörű irizáló patina jellemzik őket.

Lewis Day egyszerű creton- és csempe mintái eléggé ismeretesek, hiszen már az iparművészeti tankönyvekben is mintaként szerepelnek. Egyik úttörője ő az angol ipari művészetnek és méltó társa *Morris*nak és *Voysey*nek.

George Walton „Eros“-t ábrázoló mozaikja mintaképe a mester hihetetlenül raffinált anyagkezelésének. Márványból, üvegből és fémből készült, de az üveg maga legalább 20-féleképen van alkalmazva. Majd opaküveg nagy felületekben kivágva, majd átlátszó fehér üveg, kis darabokra tördelve és egymás mellé helyezve, egy helyütt megcsillan az opalescens üveg brilláns fénye, másfelől a velencei smalte még ráfestés által is megtompul. És mindez a sok szín és anyag a lehető legtökéletesebb összhangba van hozva, sehol egy kiáltó tonus vagy fény nem zavarja az egésznek nyugodt hatását.

Ismét más oldalról mutatkozik be a mester az iparművészeti múzeum előtti kertben felállított nagy plakátjával. Ez egy deszkakerítésre van festve, és egyszerűségében annyi új és meglepő fogást mutat, hogy nem győzzük eléggé bámulni. Az alakok csodás biztonsággal, prima vista vannak megrajzolva és széles nagy felületekben odavetve. A nyers deszkát a művész mindjárt fölhasználta földtonusnak. A kép felső része fűrészszel ki van vágva, mi által egyes részek tökéletes távlati hatást nyernek.

Ezüstneműben megemlítendő *Fischer* asztaldísz, mely nagy hajót ábrázol, a vitorla áttört zománcdíszítéssel.

Ékszerrel és pedig javarészen kiváló munkákkal, egy egész üvegszekrényt töl-

töttek meg Gaskin Arthur és neje egyszerű ezüsthálóból és ékkövekből készült ékszerei a legkevésbé eredetiek. Annál szebbek a *Miss Wintour*, *Lady Gibson Carmichael* és *Elisabeth Newton* munkái, melyek egy sajátos kékeszöld összefutó, átlátszó zománc által tűnnek ki. A formák is igen eredetiek, néhol régi kelta elemekkel vegyesek. Legjobb azonban a *Rawlins* ékszerei, szándékosan durván kezelt, kalapált ezüsthál, tördelt opálokkal. A formák teljesen újak és eredetiek. Különösen egy kalaptű ragadta meg figyelmünket.

A könyvkötés remekeit két üvegszekrényben bámulhatjuk. A tulajdonképeni angol kötés nagymestere, Cobden Sanderson, Morrisonnak kortársa, a ki kizárólagosan, „a petit feu“ aranyozott köteteket készített, melyek főképen a kitűnő, egyszerű rajz és a betűk ügyes elhelyezése által tűnnek ki. Az ő irányát a kiállításán *De Sauty* képviseli.

A trébelt bőrkötések gyönyörű példányait állította ki *Shepherd Alice*, főképen *Undine* könyvtáblája, sárga bőrből, finom aranyozással, igen előkelő. Még finomabb hatású a *Houston Mary* által készített bőrkötés, hol a szürkészínű, gyönyörűen domborított bőr pompás összhangba olvad az áttört fémkeret patinás tonusaival.

Igen eredeti módszert alkalmaz *Evelyn Underhill*. Fény nélküli antilopbőrt alkalmaz, melybe egyszerű naiv rajzait részint fekete vonalakkal bevágja, részint, a szélesebb részekben, színes bőrökkel berakja. Főképen színhatásuk kitűnő ezeknek az igénytelen kötéseknek.

Pompás hatásúak a *Chivers Cedric* műhelyében készült festett pergament kötések. A legragyóbb színű, pompás rajzok és a lehető legszorgosabb kivitel jellemzik őket. A helyenkint berakott gyöngyházlapocskák nagyban emelik az egésznek gazdag hatását.

Mindezekből látni való, hogy nemcsak rendkívül gazdag, hanem magas színvonalú és igen tanulságos kiállítást tekinthet meg most könnyű szerrel a magyar közönség. Ezért hála és elismerés illeti meg mindazokat, akik ennek a kiállításnak létrejöttét lehetővé tették.

Spiegel Frigyes.

AZ ÚJ ORSZÁGHÁZRÓL.

Steindl Imre halála alkalmából.

Az új országház zseniális mestere 1902. év augusztus 31-én hunyta le örökre szemét. Dicsőségének tetőfoka előtt ragadta el a kérlelhetetlen halál s bár készen láthatta élete legnagyobb alkotását, de nem élvezhette dicsősége melegét, nemzete elismerését.

Csak nemrégiben bántó támadásokkal illették e nagy művet, melyen ő annyi szeretettel dolgozott, életének s munkájának javarészét pazarolva rá. A mű íme készen áll s hirdeti megalkotója nagy szellemét. Van valami tragikus vonás abban, hogy akkor költözött el az élők sorából, midőn legnagyobb mesterműve, nemzetünk büszkeségére, a magyar föld díszére, mestere nagy hírnevének öregbítésére készen áll.

Egyszerű egyénisége, szívjósága, vaszorgalma és lelkiismeretessége a legkiválóbbak sorába emelte őt, művészi tudása által pedig helyet kér építőművészetünk történetében. Egyenes, szókimondó modora miatt talán sokan nem szerették, de a kik megismerték, tudták, hogy maga a megtettesült jószág. Igaz, hogy magába zárkózott természete hadilábon állott a nyilvánossággal. Azt valotta, hogy a művész egyénisége csak úgy érvényesülhet valódi alakjában, ha megnyilatkozásaiban teljesen önálló, ha abban nem zavarja semmiféle idegen befolyás. De benne nemcsak kitűnő építőművészt, de jeles tanárt is veszítettünk. Tanítványai szerették és tisztelték s mindig igaz örömmel hallgatták tanításait, melyeket igen gyakran gazdag élettapasztalatainak elmondásával fűszerezett.

1839 október 29-én született Pesten. A budai műegyetemről tanulmányai befejezte után a bécsi képzőművészeti akadémiára ment, hol első ízben két évet, majd később hat évet töltött s a hol Van der Nüll, Siccardsburg, Rosner, Eitelberger és Schmidt voltak tanítómenterei. Már 1869-ben elfoglalja a budapesti műegyetemen a középkori építészet szerkezetani és műtörténeti tanszékét. Eleinte mint helyettes tanár működik, de már egy év múlva nyilvános rendes tanárrá nevezi ki ő Felsőge. Tanárkodásával egyidőben kezdődik művészpályája

29*